

BESZAMOLOK

BÖLCSÉSZDOKTORI ÉRTEKEZÉSEK

Kardos József: *Bíró Lajos, magyarországi írói és újságírói tevékenységéhez* (1963)

A dolgozat tárgyválasztása igen szerencsés: Bíró-t valósággal elfelejtették, pedig művének értéke történetileg is, esztétikailag is jelentékeny, legjobb darabjait tekintve az érett Bródy és Kosztolányi művészeté magasan áll. Még inkább dicséretet érdemel a szerző szorgalma, amellyel a legalább két tucat kötetre terjedő — és sokszor csak újságok lapjairól összeszedhető — írói művet áttanulmányozta, s legtöbbször pontos felhelyek szerinti hivatkozással időrendbe állítva azt, megkísérelte felvázolni írónknak nemcsak a fejlődésrajzát, hanem első korszerű, marxista értékelését is. Ennek a kísérletnek akkor is megvan az értéke, ha sok pozitív és szilárd eredménnyel még nem járhatott is.

Eredményei nagy vonalakban a következők: a publicista fejlődésének s az ehhez — módszertanilag problematikusan — hozzáértő írói műnek áttekintése után Kardos összefoglalja az egész írói fejlődés történetét, kiemelve, hogy az 1908—13-as politikai válság nem érezte magát az elbeszélésekben, a forradalmi irányba hajló publicista viszont a novella hanyatlását nem tudja megállítani; gondosan követi nyomon a publicistának a polgári radikális és szocialista eszmék közötti ingadozását, ellentmondásait; röviden, de találóan utal Ady és Bíró bensőséges egyezéseire, majd egymástól való eltávolodásukra; fő vonalakban meghatározza Bíró novellisztikájának témaköreit; végül értékeli Bíró regényeit és színműveit.

Dr. Kalocsai Dezsőné: *Ady és Móricz* (1963)

A szerző aprólékosan merül el a két nagy író egymáshoz való viszonyának taglalásában; az első nagyobb fejezetben a barátság történetének összefoglalását, valóságos fejlődéstörténetét adva meg, a továbbiakban részletekre bontja az ott

sommásan említett vonásokat, így többek között a két író természetének, életformájának eltérő vonásait, ugyanakkor az innen is adódó különös vonzódásaikat domborítja ki, majd az életsors, a származás kérdéseinek érintésével nyit újabb gondolatsort. Különös veszélye az ilyen típusú vállalkozásoknak a merő szubjektivitásba, ötletszerűségbe süllyedés: ezt a szerző éppen tárgyszerűségénél és világos, határozott elviségénél fogva elkerülte. Egy másik veszély annyiban fenyegette, amennyiben a két író egymáshoz való viszonyának ismertetésekor a párhuzamosság néha oly hosszassá válik mindkét fél részéről, hogy különvált fejezeteket kapunk egyikről is, másikról is. Azonban ez a kevéssé jól szerkesztett, nem egymás felé, hanem széthajló párhuzamosokból álló dolgozatrészlet ismét visszatér a helyes összehasonlító módszerhez. Elemzi az *Új versek* és a *Hét krajcár* korszakjelző jelentőségét, akkori irodalmunk, szellemi életünk eszmei megrekedtségébe berobbantó újságát.

Vörös László: *Juhász Gyula és a vallás* (1963)

Az értekezés Juhász Gyula költészetének egyik világnézeti tartalmú, de esztétikai kihatású problémáját igyekszik megoldani, a vallásosságát, mellyel a felszabadulás előtt érdemben nem, azután pedig kimerítően ismét nem foglalkoztak. A szerző a kortársakkal való gondos összehasonlítás útján, az egyes versek sajátos szemléletének s esztétikai jelentésének meghatározásával meggyőzően mutatta ki a noviciusi emlékek visszatértének elsőrendűen nem vallási impulzusát, hanem egzisztenciális és társadalmi okait a biblikus szimbolika mögött pontosan talált rá a korszerű — ellentmondásos — társadalmi tanokra s homályosabb ösztönzésekre s igen helyesen látta meg a tényleges vallásosságnak Juhász bizonyos időszakokra eső sűrűsödését. Igen fontos, hogy az „új hit” motívumának kialakulását pontosan és meggyőzően kapcsolja össze a politikai nézetekkel.